

Yttrande

Datum 2023-01-25

Klassificering 1.5.2

Dnr RAÄ-2023-3263

Ert datum 2023-12-19

Ert dnr KN2023/04578

Avdelning Kulturmiljöavdelningen

Enhet Enheten för
landskapsutveckling

Remiss promemoria Förslag om nya energipolitiska mål

Klimat- och näringslivsdepartementet har remitterat rubricerad promemoria.

Riksantikvarieämbetet ser fördelar med att energipolitiska mål tas fram för den gröna omställningen. De kan bidra till ökad tydlighet i dessa frågor och vilka förväntningar som finns på statliga myndigheters arbete.

Avseende kulturmiljöaspekter och landskapsperspektiv ges följande synpunkter.

Planeringsmål för elsystemet

I promemorian är det otydligt vad som ingår i begreppet *planeringsmål* och om det är något mer än energiproduktion mätt som TWh.

Förnybar energiproduktion i form av vind- och solkraft är ytkrävande och utmanar på så sätt befintliga planeringssystem. Intresset för att uppföra solkraftsparker har ökat väsentligt de senaste åren från en tidigare låg nivå.

Riksantikvarieämbetet konstaterar att kulturmiljöunderlag, landskapsanalyser och planering behövs för att tillse att energianläggningar placeras på lämpliga platser, men också för att underlätta för projektägare och påskynda tillståndsprocesser.

Riksantikvarieämbetet vill i dessa sammanhang uppmärksamma att kulturmiljöer och landskap är väsentliga delar av sådana planeringsinsatser.

Riksantikvarieämbetet

Box 1114
621 22 Visby

Tel 08-5191 8000

E-post registrator@raa.se

www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Bankgiro 5052-3620

För att kunna göra tillräckliga men ändå relevanta bedömningar av de kulturmiljöer som kommer att beröras behöver dessa ses i det större landskapliga sammanhang som de är en del av. Kunskaps- och planeringsunderlagen behöver utgå från landskapets förutsättningar och de samhällsintressen som berörs. Tvärsektoriella, integrerade och aggregerade landskapsanalyser borde utgöra grund för planeringen så att betydande målkonflikter kan uppmärksammas i ett tidigt skede.

För att uppnå målen är en väl utvecklad samverkan myndigheter emellan en nödvändighet, något som Riksantikvarieämbetet har goda erfarenheter av. I ett sådant samarbete kan Riksantikvarieämbetet företräda kulturmiljöintresset på den nationella nivån och länsstyrelserna kan företräda kulturmiljöintresset på den regionala. En förutsättning är att också Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsernas kulturmiljökompetens kan omfattas av det i budgetpropositionen föreslagna nya anslaget för energiplanering, då det finns stora behov av att ta fram kulturmiljöunderlag för ett arbete med att uppfylla energiplaneringsmålet, där relativt omfattande land- och havsområden kan komma att behövas tas i anspråk. I många län saknas idag tillräckliga underlag vilket medför att nya underlag behöver utvecklas. Vi konstaterar att Naturvårdsverkets och Energimyndighetens projekt om *Hållbar vindkraftsutbyggnad* – som Riksantikvarieämbetet medverkar i – har avstannat då länsstyrelsernas del av projektet saknar finansiering.

Riksantikvarieämbetet har också erfarenhet av utmaningar vad gäller samverkan med andra myndigheter till exempel vad gäller behovet av jämbördiga kunskapsunderlag i tidiga intresseavvägningar mellan olika sakområden. Här kan nämnas arbetet med havsplaneringen och ramverket för nationell planering. Det finns också behov av att klargöra myndigheters förutsättningar och mandat för att agera på en nationell planeringsnivå.

Leveranssäkerhetsmål för elsystemet

Riksantikvarieämbetet har inga synpunkter att lämna på detta avsnitt i promemorian

Energieffektiviseringsmål

Promemorian nämner att nationellt mål för energieffektivisering ska utarbetas. Riksantikvarieämbetet vill i detta sammanhang framföra att kulturmiljön bör ses som en utgångspunkt. Energieffektivisering av byggnader behöver alltid göras på ett varsamt sätt. Det kan vara möjligt att göra energiförbättringar även i kulturhistoriskt värdefulla byggnader om det görs på ett sätt som inte förvanskar deras karaktär.

Det är lämpligt att möjliggöra differentierade krav för olika typer av byggnader och energieffektiviseringsåtgärder likväl som att anlägga ett energisystemnivå-perspektiv, till exempel kan energiförbrukning bedömas på stadsdelsnivå med en blandning av energikrav för olika byggnader och energislag.

Konsekvensanalys

Ett kraftigt expanderande elsystem kan komma att få konsekvenser för möjligheten att uppfylla andra samhälls- och miljömål. I promemorian under avsnittet konsekvensanalys omnämns några miljö kvalitetsmål.

Riksantikvarieämbetet bedömer att omställningen också kan försämra möjligheten att uppnå miljö kvalitetsmålen, främst *Ett rikt odlingslandskap, Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *God bebyggd miljö*. Även de statliga kulturmiljömålen och målen för *Gestaltad livsmiljö* kan komma att påverkas negativt. Till exempel kan solkraftsparker komma att få stor utbredning i odlingslandskap och vindkraft kan komma att visuellt dominera kusten. I bebyggd miljö kan kulturhistoriskt värdefull bebyggelse komma att förändras av solpaneler och tilläggsisolering.

Påverkan av energiomställningen är komplex. Den innebär på samma gång både positiva och negativa effekter för kulturmiljön. Energiomställningen minskar klimatförändringarna och dess negativa effekter på kulturmiljön, samtidigt som utbyggnaden av energianläggningar och kraftöverföringsnät, energieffektivisering av bebyggelse medför att kulturmiljöer och landskap riskeras att förändras på sådant sätt att väsentliga värden ur kulturmiljösynpunkt förloras.

Promemorian skisserar en adaptiv utveckling av elsystemet över en längre tid. En sådan utveckling medför att konsekvensanalyser behöver göras återkommande och vara en del av det fortsatta arbetet.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Joakim Malmström efter föredragning av utredaren Håkan Slotte. Även överantikvarien Susanne Thedéen, avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa, chefsjuristen Maria Westergren, t.f. enhetschefen Mattias Schönbeck och utredaren Cissela Génomay har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till:

kn.e.remissvar@regeringskansliet.se

kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se